

Sidrišča v skali – 2. del

✍ Tadej Debevec, Aljaž Anderle¹

✍ Jernej Lukša

Kadar imamo v steni za izdelavo sidrišč na voljo kakovostne fiksne točke, izbiramo med načini, opisanimi v prejšnjem prispevku. Seveda pa se v gorah pogosteje srečujemo s situacijami, kjer ni vse idealno in je zato potrebno poznati tudi druge izpeljanka izdelave sidrišč ob slabši kakovosti varovalnih točk. Izdelavo sidrišča nam v smereh pogojujeta teren (razčlenjenost, kakovost skale, možnost uporabe varoval ...) in naša iznajdljivost ter prilagodljivost. Tokrat bomo predstavili nekaj uporabnih možnosti za izdelavo sidrišča na fiksni točki slabše ali vprašljive kakovosti, na koncu pa se bomo dotaknili še dveh osnovnih načinov varovanja na sidrišču.

SIDRIŠČA NA TOČKAH SLABŠE KAKOVOSTI

Pred odločitvijo za tip sidrišča se je potrebno prepričati o kakovosti fiksni točk. Kline preverimo vizualno, s potegom in z udarci s kladivom ter tako vsaj približno ocenimo njihovo kvaliteto. Težje je s svedrovci, katerih nosilnost razen s potegom težko preverjamo, saj ne vemo, kakšno je njihovo stanje v skali. Posebej pozorni moramo biti pri uporabi kronskih svedrovcev.² Pri tem zasledujemo pravilo, da slabša kot je kakovost varoval, več

jih moramo uporabiti, da zagotovimo ustrezno nosilnost. Kadar smo v dvomih, fiksne točke obravnavajmo kot slabše. Klasično dinamično trikotno vezavo se pri izdelovanju sidrišč v zadnjem času opušča predvsem zaradi sile dodatnega sunka, ki nastane ob morebitni izpultitvi ene od fiksni točk. Praviloma se pri izdelavi sidrišč na vprašljivih točkah oziroma kadar nimamo na voljo nobene res kakovostne točke, odločamo za enega od v nadaljevanju opisanih načinov.

FIKSNO TRIKOTNO SIDRIŠČE

Izdelamo ga tako, da najlonski trak ustreznosti širine vpnemo v dve fiksni točki, nato pa oba pramena spodaj zaključimo z osmico v predvideni smeri obremenitve (slika 1). Vsaj ena fiksna točka naj nosi vponko z matico. Sebe in soplezalca vedno vpnemo v center sidrišča in ne v posamezne kline. Tako izdelano sidrišče je funkcionalno enako osnovnemu sidrišču za spust po vrvi, njegova prednost pa je, da je pri izpultitvi ene od fiksni točk sunek na drugo bistveno manjši kot pri dinamični vezavi. Takšno sidrišče izdelamo takrat, kadar imamo na voljo vsaj dve povprečno kakovostni fiksni točki. Če točki ne ležita predaleč narazen, za izdelavo zadostuje trak dolžine 120 cm. Isti princip izdelave lahko uporabimo tudi pri treh fiksni točkah, vendar v tem primeru potrebujemo ustrezno daljši trak (vsaj 180 ali še boljše 240 cm).

NASTAVLJIVO TRIKOTNO SIDRIŠČE

To je nekoliko bolj fleksibilna varianta fiksne trikotne vezave. Prav tako ga izdelamo na vsaj dveh fiksni točkah, pri čemer vpnemo trak v vponke v klinih s pomočjo bičevega vozla, spodaj pa ga zaključimo s sidriščnim vozlom ali pa z vozlom osmico (slika 2). Sidriščni vozle se obnaša bolje, ohranja višjo nosilnost traku in ga je moč z lahkoto razvezati. Funkcija bičevih vozlov je prilagajanje sidrišča po smeri in višini, tako da lahko skoraj vedno najdemo optimalen položaj za varovanje. Ker za izdelavo tovrstnega sidrišča porabimo manj traku, ga ponavadi izdelamo tudi v primeru, če nam ga za klasično fiksno vezavo zmanjkuje.

VZPOREDNO TRIKOTNO SIDRIŠČE – HOBOTNICA

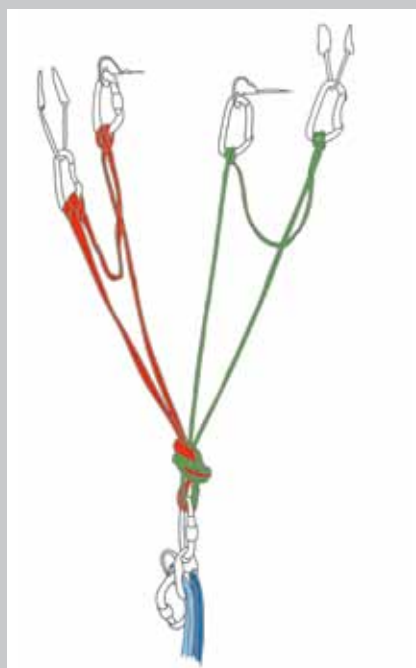
Tako imenovano hobotnico izdelamo takrat, kadar nam slabša kakovost fiksni točk narekuje izdelavo sidrišča na štirih ali več točkah. Izdelamo ga tako, da točke ločeno povežemo skupaj z dvema daljšima trakovoma, ki ju na koncu spodaj skupaj zaključimo z vozlom osmico v smeri predvidene obremenitve (slika 3). Tako dobimo dve zanki s štirimi prameni traku, ki jih posamično vpnemo v vsako fiksno točko z bičevim vozlom, tako da je vsaka točka neodvisno povezana s centrom, sidriščno zanko, v ka-

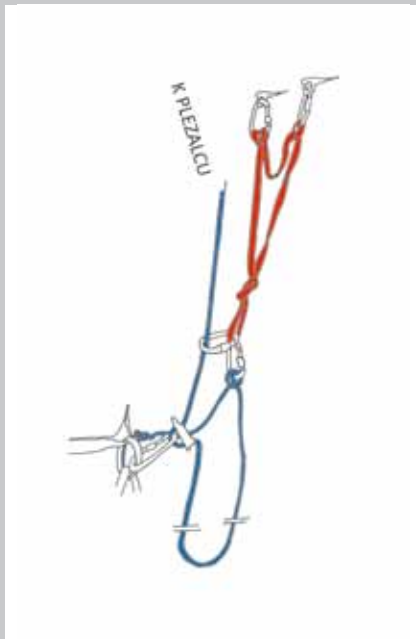
slika 1 - fiksno trikotno sidrišče

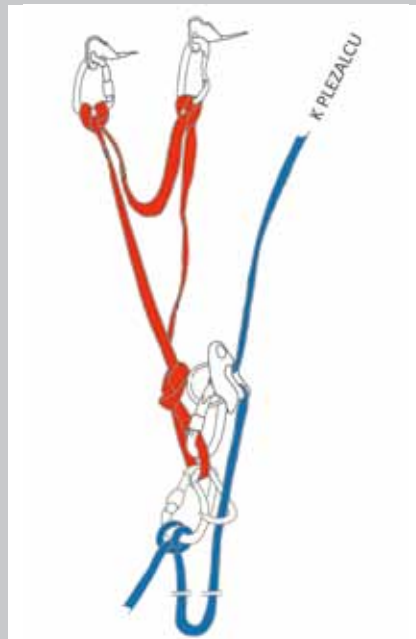
slika 2 - nastavljivo trikotno sidrišče

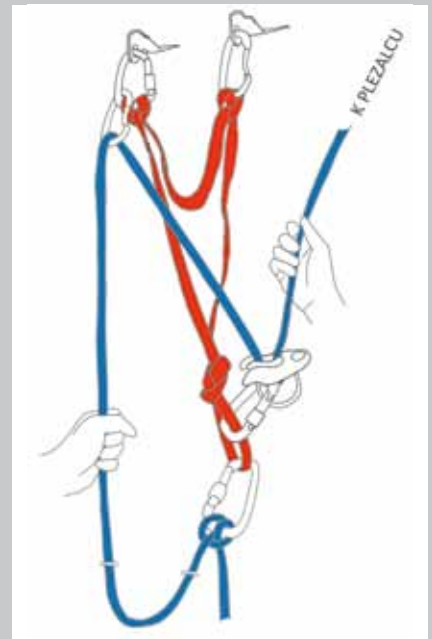
slika 3 - vzporedno trikotno sidrišče - hobotnica

slika 4 - pravilno varovanje na pas

slika 5a - varovanje v centru sidrišča - obračalna vponka je vpeta ob varovalo

slika 5b - varovanje v centru sidrišča - obračalna vponka je vpeta v fiksno točko sidrišča

tero smo vpeti mi. Tudi to sidrišče je zelo enostavno nastavljivo po smeri in višini, za izdelavo pa namesto najlonskih trakov lahko uporabimo tudi ustrezno dolgo pomožno vrvice premera 7 mm.

PREPREČEVANJE POTEGA NAVZGOR

Vsa opisana sidrišča so v prvi vrsti namenjena prenašanju obremenitve v smeri navzdol, saj takrat nastajajo tudi daleč največje sile. Idealno sidrišče pa sestoji še iz protivezave, ki centru sidrišča preprečuje poteg navzgor. Pri običajnih padcih med plezanjem se pogosto srečujemo tudi z navzgor delujočimi silami, ki so sicer manjše in jih delno kompenziramo z lastno težo. Vseeno pa je „potovanje“ sidrišča navzgor moteče, zato je modro dodati ali pa izkoristiti obstoječo fiksno točko, ki leži nižje od ostalih in je vpeta v center sidrišča, tako da le-temu preprečuje premikanje navzgor (slika 2). Takšne obremenitve so navadno sicer pogojene z varovanjem v centru sidrišča (o čemer pišemo spodaj), najbolj pomembno pa je za to poskrbeti takrat, kadar na sidrišču uporabljamo kline, zabite izrazito v smeri navzdol, oziroma pri uporabi gibljivih varoval, kot so zatiči in metulji, ki obremenitev optimalno prenašajo le v eni smeri.

NAČINI VAROVANJA NA VAROVALIŠČU

Varujoči je na varovališču vedno pripet v center sidrišča. Kadar varuje drugega v navezi, to navadno izvaja v centru sidrišča ne glede na to, kakšen način (polbičev voz, avtoblokirno varovanje ...) uporabi. Drugače je pri varovanju prvega v navezi, kjer na izbi-

ro enega od dveh osnovnih načinov vpliva več dejavnikov.

VAROVANJE NA PAS

Ta način najpogosteje uporabljamo, kadar imamo kakovostne fiksne točke in je na sidrišču dovolj prostora za naše učinkovito varovanje. Omogoča nam lažje delo z vrvo in bolj dinamično varovanje. Pogoji uporabe so ustrezno razmerje v teži med plezalcema, smer obremenitve samo navzgor in ne v prečnico ter izključena možnost dolgih padcev ali padcev direktno na varovališče. Glavna pomanjkljivost tega načina je možna poškodba varujočega, saj je le-ta del varovalne verige in tudi sam prestreza nastopajoče sile. Zato ga uporabljamo le na ustreznih mestih, kjer imamo pogled na varujočega, in ne pod previsi, v katere bi nas lahko potegnili ob padcu. Pri tovrstnem varovanju je ključno, da ne glede na izbiro načina varovanja, vrv prvega v navezi vseskozi poteka skozi vponko, vpeta v center sidrišča (slika 4).

VAROVANJE V CENTRU SIDRIŠČA

Takšen način varovanja uporabimo takrat, kadar nam teren (viseče sidrišče, malo prostora, previsi nad nami) in pozicija oziroma tip sidrišča (nizko sidrišče, ni vezave za obremenitev navzgor) ne dopuščajo varovanja na pas. Pri tem je potrebno biti pozoren na izdelavo sidrišča, tako da nam ga ob obremenitvi ne potegne izven dosega rok (glej zgoraj – preprečevanje potega navzgor!). Za tak način varovanja se odločimo predvsem glede na to, katero varovalo uporabljamo. Če uporabljamo kakršnokoli izvedbo varovalne ploščice (reverso, ATC, tubus ...), moramo namreč pri varovanju vodečega

poskrbeti za to, da bomo lahko zaustavili morebiten padec direktno na varovališče. Da zagotovimo ustrezen potek vrvi skozi varovalo, nujno vedno vpnemo obračalno vponko na zaviralni vrvi, ki izhaja iz varovala (slika 5). S tem vzpostavimo pravilen potek vrvi skozi varovalo, ki omogoča dovolj trenja za zaustavljanje padca direktno v sidrišču. V primeru takšnega padca se celotna sila prenese v center sidrišča, ki tako maksimalno učinkovito opravi svojo funkcijo. Obračalna vponka je lahko vpeta neposredno ob varovalo ali pa v eno od fiksnih točk sidrišča. Izpnemo jo lahko potem, ko ima prvi v navezi že vpeto zanesljivo vmesno varovanje.

VARNOST

Pri menjavanju plezalcev na varovališču je predvsem pomembno to, da je vsak član naveze vseskozi vpet z vrvo v vsaj eno fiksno točko in da se pri tem porabi čim manj vmesnih manevrov (prepenjanja, odpenjanja ...).

Ob koncu naj še enkrat poudarimo, da je pri izdelavi sidrišč potrebna uporaba ustrezne opreme (najlonski, ne kevlarski trakovi!), o kateri smo pisali že v prejšnji številki, ter še dobra ocena kakovosti fiksnih točk. ●

Prispevki Alpinistična tehnika so namenjeni poznavalcem in niso vseobsegajoči. Obstaja še več variant in postopkov, tu so predstavljene le osnovni. Pravilna uporaba predstavljene tehnike zahteva ustrezno predznanje, razumevanje postopkov, varovanja in uporabe opreme. Vse to si lahko varno pridobite v različnih programih izobraževanja v okviru PZS, FŠ in pri gorskih vodnikih ZGVS. Za morebitno napačno interpretacijo in posledice avtorji ne prevzemajo nikakršne odgovornosti.